

Respect pentru oameni și cărți

Memorator

Literatura română pentru clasele 5-8 și Evaluarea Națională

Memoratorul Literatură română este un ghid deosebit de util elevilor și profesorilor care se pregătesc pentru Evaluarea Națională și pentru examenele de admitere la liceu. În cadrul acestui memorator sunt prezentate informații esențiale privind structura și conținutul subiectelor de evaluare, precum și strategii de rezolvare ale problemelor propuse.

NICULESCU

Respect pentru oameni și cărți	
ARGUMENT	5
Capitolul I. ASPECTE TEORETICE GENERALE	7
Semnele de punctuație și de ortografie	7
I. Semnele de punctuație	7
II. Semnele de ortografie	10
Compoziția	11
Tema	12
Motivul	13
Titlul	14
Conflictul	15
Construcția subiectului	16
Stil direct / Stil indirect	17
Text literar / Text nonliterar	18
I. Aspecte teoretice	18
II. Modele	20
Capitolul II. GENURI ȘI SPECII LITERARE	23
A. Genul epic – Opera epică	23
I. Aspecte teoretice	23
<i>Modalități de caracterizare a personajului</i>	24
<i>Modurile de expunere</i>	25
<i>Sevența narrativă</i>	29

II. Modele	30
Specii epice	33
<i>Basmul</i>	33
Respect p <i>Schița oameni și cărți</i>	37
<i>Nuvela</i>	40
<i>Romanul</i>	43
<i>Balada</i>	46
<i>Fabula</i>	50

B. Genul liric – Opera lirică 53

I. Aspecte teoretice	53
<i>Eul liric</i>	54
<i>Figurile de stil / Tropii</i>	54
<i>Imaginile artistice</i>	65
<i>Elemente de versificație</i>	66
II. Modele	70
Specii lirice	72
<i>Doina</i>	72
<i>Pastelul</i>	75
<i>Imnul</i>	78

C. Genul dramatic – Opera dramatică 81

I. Aspecte teoretice	81
<i>Dialogul în textul dramatic</i>	83
<i>Modalitățile de caracterizare a personajului dramatic</i>	84
II. Modele	85
Specii dramatice	88
<i>Comedia</i>	88

DOCUMENT

Capitolul I

ASPECTE TEORETICE GENERALE

Semnele de punctuație și de ortografie

I. Semnele de punctuație

1. Punctul (.) marchează sfârșitul unei propoziții sau fraze enunțiative.

2. Punct și virgulă (;) marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct. Această pauză este urmată de o explicație, de o completare, de o concluzie a ideilor exprimate anterior.

3. Două puncte (:) apar înaintea:

- vorbirii directe;
- unei enumerări;
- unei explicații.

4. Punctele de suspensie (...):

- marchează o întrerupere a discursului;
- accentuează, nuantează anumite sentimente ale emițătorului: nerăbdarea, teama, pasiunea, exasperarea, neliniștea, tristețea etc.

5. Linia de dialog (—) marchează începutul vorbirii directe.

6. Linia de pauză (-) / liniile de pauză (– –):

- marchează o pauză în discurs, fiind uneori echivalentă cu virgula;
- despart(e) o apozitie simplă sau dezvoltată de restul enuntului;
- marchează lipsa verbului copulativ sau a predicatului;
- atrag(e) atenția asupra unei explicații, asupra unui sentiment al emițătorului;
- marchează o construcție incidentă.

7. Ghilimelele (semnele citării) („ ”):

- marchează un text sau un fragment de text scris de altcineva;
- uneori, marchează vorbirea directă, în lipsa liniei de dialog;
- atrag atenția asupra sensului figurat (conotativ), cu care este folosit(ă) un termen sau o sintagmă.

8. Semnul exclamării (!):

- marchează sfârșitul unei propoziții exclamative;
- marchează sfârșitul unei propoziții imperitive;
- izolează un termen sau o construcție în cazul vocativ;
- izolează o interjecție;
- sugerează anumite sentimente ale emițătorului: teama, uimirea, bucuria, surpriza, furia etc.;
- în textul liric, enunțul exclamativ este o figură de stil numită **exclamație retorică**;
- în textul epic, enunțul exclamativ (imperativ) este un **element de oralitate a stilului**.

9. Semnul întrebării (?):

- marchează sfârșitul unei propoziții interogative;
- sugerează diferite stări sufletești ale emițătorului: nedumerirea, indignarea, neîncrederea, neliniștea, dar și atitudini precum: ironia, zeflemeșirea etc.;
- în textul liric, orice enunț interogativ este o figură de stil numită **interrogatie retorică**;
- în textul epic, dacă întrebarea așteaptă un răspuns, este un **element de oralitate a stilului**. Dacă nu așteaptă un răspuns, ci este o întrebare pe care naratorul și-o adresează sieși, interogația este figura de stil mai sus-amintită.

10. Virgula (,):

► La nivelul propoziției:

- marchează elementele unei enumerații;
- marchează o repetiție;
- desparte un termen sau o construcție în cazul vocativ de restul propoziției;
- desparte o interjecție de restul propoziției;
- izolează o apozitie simplă sau dezvoltată;
- desparte două sau mai multe părți de propoziție de același fel;
- desparte unele complemente circumstanțiale de restul propoziției.

► La nivelul frazei:

- marchează raportul de coordonare prin juxtapunere (între două propoziții de același fel: principală – principală; subiectivă – subiectivă etc.);
- desparte unele propoziții subordonate (atributiva explicativă, propozițiile circumstanțiale) de regenta lor.

II. Semnele de ortografie

1. Punctul (.) – ca semn ortografic, apare în cazul abrevierilor.

Exemple: *P.S.* post scriptum; *N.B.* – nota bene.

2. Cratima (-):

► **La nivel morfologic** – leagă două părți de vorbire sau unește elementele componente ale cuvintelor compuse sau ale unor locuționi etc.

Exemple: *du-te* (verb – pronume reflexiv); *floarea-soarelui* (substantiv compus); *calea-valea* (locuțione) etc.

► **La nivel fonetic:**

- poate marca elidarea unei vocale: *până-n*;
- uneori, ajută la pronunțarea într-o singură silabă a unor sunete aparținând a două cuvinte diferite: *într-un*.

În ambele cazuri, folosirea cratimei are drept consecință scurțarea enunțului (în textul în proză) și menținerea ritmului și a măsurii versurilor (în textul în versuri).

3. Apostroful (') – folosit rar în ortografia românească actuală, acesta marchează elidarea unor sunete ori a unor silabe.

Apostroful notează astăzi:

- o realitate fonetică din vorbirea familiară, neglijentă, populară sau regională;
- un tempo rapid;
- deficiențe de vorbire ale unor vorbitori.

În **textele literare**, **apostroful** este utilizat în:

- genul epic și dramatic, ca modalitate indirectă de caracterizare a personajelor prin limbaj (reproducerea vorbirii acestora);
- poezie, din motive de prozodie, pentru menținerea ritmului și a măsurii versurilor.

Compoziția

Termenul de **compoziție** provine din fr. *composition* (asamblarea, unirea mai multor elemente într-un tot), având inițial sensul de „exercițiu școlar, temă”.

În teoria literară, **compoziția** desemnează modul de organizare externă și internă a unei opere literare, felul în care se aranjează diferențele ei elemente componente ce fac posibilă exprimarea unui întreg unitar, cu o anumită semnificație. Este vorba despre arhitectura operei literare, subordonată unui sens prestabilit.

Compoziția externă se referă la organizarea textului liric în versuri, strofe, a textului epic în părți, capitole, prolog, epilog etc. și a celui dramatic în acte, tablouri, scene etc. Titlul este, de asemenea, un element de compoziție externă.

Compoziția internă poate fi privită din două perspective fundamentale și complementare:

- a. **Ca organizare succesivă** – din această perspectivă, **compoziția** poate fi: **lineară**, relativ evenimentele în ordinea cronologică a desfășurării lor, și **dislocată**, cuprinzând și acțiuni colaterale, secundare, expuse necronologic, cu rememorări, divagații și reveniri.
- b. **Ca organizare simultană**, concomitentă, a faptelor, **compoziția** poate fi văzută ca un paralelism al planurilor temporale, de acțiune, dar și ca o stratificare simultană a mai multor nivele unitare (fonetic, verbal, ideatic etc.).

Pe lângă modalitățile specifice de organizare a limbajului, **compoziția** are în vedere extensiunea temporală, ordinea, ritmul și așezarea fiecărei acțiuni pe temeiul unui anumit mobil.

Compoziția mai poate fi analizată și din punctul de vedere al raporturilor dintre narator, personaj și acțiune, al celor dintre persoana I, a II-a și a III-a în povestire, intervenția sau lipsa intervenției autorului, rolul mărtorilor etc.

Așa cum sugera Tudor Vianu, fiecare operă de artă este unică, prin urmare are o compoziție specifică, realizând „*o unitate a unei multiplicități*”.

George Călinescu era de părere că „*mai importantă decât limba este în roman compozitia cu ritmica ei interioară care comandă și limitează limbii*”.

Tema

Tema reprezintă faptul general de viață surprins într-un text, ideea centrală a acestuia.

De exemplu: natura, iubirea, istoria, tema socială, moștenirea, familia, paternitatea, timpul, copilăria, jocul, adolescența, războiul, satul, orașul, călătoria, aventura, misiunea artei și a artistului, condiția umană, condiția geniuului, inițierea, singurătatea etc.

Tema unui text poate fi identificată în funcție de gradul de generalitate la care ne situăm (putem vorbi astfel de iubire în general sau de iubirea casnică, iubirea senzuală, iubirea imposibilă etc.) sau în funcție de nivelul de lectură la care se situează interpretarea textului (o operă literară poate fi interpretată din mai multe perspective; de exemplu, în „Baltagul” de Mihail Sadoveanu putem interpreta evenimentele din perspectiva temei sociale, dar și a temei maturizării etc.).

Motivul

Motivul este unitatea minimală a textului, care ajută la conturarea temei. De exemplu, prezența într-un text a unor motive cum ar fi apa, codrul, toamna, dealul, teiul, norii, luna conturează tema naturii.

Pot constitui **motive**:

- anotimpurile: iarna, toamna etc.;
- părțile zilei: dimineața, amiază, seara, noaptea etc.;
- elementele naturii terestre: apa (lacul, balta, izvorul, marea, oceanul), codrul, ramul, dealul, muntele, câmpia, copacul, diferite esențe de copaci (teiul, salcâmul, salcia, plopul, gorunul, bradul etc.);
- elemente ale naturii cosmice: luna, soarele, norii, cerul, stelele, luceferii etc.;
- numerele simbolice: trei, multiplii de trei,șapte, zece etc.;
- elemente de portret fizic: ochii, părul etc. sau de portret moral: inteligența, cinstea, bunătatea etc.;
- un personaj uman sau animal: Hercule, Ahile, calul năzdrăvan, pasărea măiastră etc.;
- un obiect: oglinda, pieptenele, scutul, sabia, coiful etc.;
- un spațiu: parcul, cimitirul, drumul, tărâmul celălalt etc.;
- o secvență temporală: ora, ceasul, erele, evurile etc.;
- tipologii umane: bogatul, săracul, regele, cavalerul, omul de geniu, negustorul, plugarul, ciobanul, zodierul etc.;
- fenomene ale naturii: ploaia, ninsoarea, zăpada, gheata, ceața etc.;
- o situație: probele inițiatice, plecarea, vicleșugul, interdicția etc.;
- diferitele specii de păsări, animale: ciocârlia, privighetoarea, pupăza, lupul, ursul, și de flori: crinul, nufărul, rozale (trandafirii) etc.;